

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.α.

1. Λ - «Αί μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος – τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντός μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν,

2. Λ - οὐσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὐτὴ καὶ βλαβερὸν γίνεταί.»

3. Σ - Τούτου τοίνυν, ἣν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

A1.β.

- σφεῖς : τινὲς ἐπαγγελλόμενοι (οἱ σοφιστές, αὐτοὶ που ασχολοῦνται επαγγελματικά με τη παιδεία)
- ᾧ (καταμανθάνει ἕκαστος): τὸ ὄργανον

B1. «οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναι φαμεν τὰγαθόν»

- Με την αναλογία μεταξύ ὄρασης και ψυχῆς (οἷον), ο Σωκράτης αισθητοποιεῖ την ἀποψη του ὅτι ο πρῶην δεσμώτης πρέπει να στρέψει ολόκληρο το σώμα του και ὄχι μόνον τα μάτια του για να αντικρύσει το φως για να κατακτήσει την ἀπόλυτη γνώση, τὸ ὄν.
- Θα κατανοήσουμε καλύτερα αὐτὴν την ουσιαστικοποιημένη μετοχή του εἰμί, αν σκεφτοῦμε ὅτι ἀποδίδει την υπαρκτικὴ σημασία του ρήματος. Το ὄν εἶναι το υπαρκτικό. Η ἀναζήτηση του ἀληθινὰ υπαρκτοῦ ἀποτέλεσε ἐξ ἀρχῆς για τη φιλοσοφία μέγα ἐρώτημα, το λεγόμενο οντολογικὸ ἐρώτημα: τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ζητούμενον καὶ αἰεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν (Αριστοτέλης, Μετὰ τὰ φυσικὰ 1028b2-4). Αὐτὸ που ὑπάρχει πραγματικά εἶναι μόνον οἱ Ἰδέες, ὄχι τα αισθητά. (τὸ ὄν, σχόλιο βιβλίου)
- Στη λέξη φανός (φωτεινός, λαμπρός), η λέξη σκοτώδης, που ἀκολουθεῖ, εἶναι ἀντίθετη. Η συνηθισμένη στον Πλάτωνα ἀντίθεση ἀνάμεσα στο φως και το σκοτάδι λειτουργεῖ συμβολικά για την ἀντίθεση παιδείας – ἀπαιδευσίας (ἐλλειψη παιδείας) (ὁ φανός, -ῆ, -όν σχόλιο βιβλίου)
- Η ἀντίθεση μεταξύ του φωτός και του σκότους στην ἀλληγορία ἐπιτείνει τη διάσταση μεταξύ νοεροῦ και ορατοῦ/αισθητοῦ κόσμου. Ὅπως το φως μέσα στο σπῆλαιο παρέχει την ψευδαἰσθηση της ὄρασης στον ἄνθρωπο, κάτι ἀνάλογο συμβαίνει και στον δικό μας κόσμος. Μπορεῖ ὁ ἥλιος να φωτίζει τον κόσμος μας ὡστόσο εἶναι δύσκολο να δούμε την ἀλήθεια. Αὐτὴν ἐγγυάται μόνον η γνώση του Αγαθοῦ. Για να ἀπελευθερωθῶν οἱ δεσμώτες πρέπει να ἀναγνωρίσουν τη σπουδαιότητα του φωτός για την ἀξιοποίηση της ὄρασης. Ἐτσι, θα συνειδητοποιήσουν και τον ρόλο που διαδραματίζει το Αγαθὸ στον κόσμος της νόησης.
- Το παραπάνω μπορεῖ να ἐπιτευχθεῖ με την περιαγωγή («περιακτέον») Η λέξη ἔχει φιλοσοφικὴ βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθὼς στρέφεται στον κόσμος, οφείλει να ἔχει πάντα καθολικὸ χαρακτήρα και να μην ἐξαντλεῖται σε προσέγγιση ἀπὸ μία ἐπιμέρους οπτικὴ γωνία. Η παιδεία εἶναι ἀναγκαία για την ψυχὴ και τον πολίτη: ἀφυπνίζει την ψυχὴ για να μάθει αὐτὸ που ἤδη γνωρίζει (ἀπὸ την πρότερη ζωὴ της στον υπερουράνιο τόπο). Στο ἴδιο πλαίσιο ἐντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικοῦ ρηματικοῦ ἐπιθέτου περιεκτέον, το οποίο ὁμως δεν προτρέπει ἀπλῶς σε μια ευρύτερη θέαση ἀλλὰ ἀποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχῆς ἀπὸ τον κόσμος των αισθήσεων πρὸς τον κόσμος των Ἰδεών. Πρόκειται, ὅπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή ὅλης της ὑπαρξης πρὸς τον «ἥλιο», πρὸς το ἀγαθὸ –για μια ἐπώδυνη πορεία. Λίγο παρακάτω (521d) ὁ Πλάτων θα ονομάσει την ἀνοδο της ψυχῆς πρὸς τὸ ὄντως ὄν, «μεταστροφή/ἐπιστροφή της ψυχῆς ἀπὸ μια νυχτερινὴ μέρα στην ἀληθινὴ μέρα» –και αὐτὴ εἶναι η «ἀληθινὴ φιλοσοφία». (περιαγωγή, σχόλιο βιβλίου).
- Εἶναι η περιαγωγή της ψυχῆς ἀπὸ τα αισθητά στα νοητά, ἀπὸ τα πάθη στην ἀρετὴ, ἀπὸ τη φύση στις Ἰδέες· δεν εἶναι ἀπλῶς μάθηση ἀλλὰ μεταστροφή της ὅλης ὑπαρξης. Ὁ ἐξαναγκασμὸς της παιδείας εἶχε ὑπονοηθεῖ στην ἀλληγορία, κατὰ τη βίαιη και ἐπώδυνη ἐξοδο του ἀπελευθερωμένου στην

κακοτράχαλη ανηφόρα, και εκφράζεται σε πολλές μορφές της εκπαίδευσης (στη γυμναστική, τη μουσική, τον χορό)· έχει σκοπό να υποτάξει και να μεταμορφώσει τις άλογες δυνάμεις της ψυχής. **(περιαγωγή: σχόλιο βιβλίου)**

- Με όσα αναφέρθηκαν έγινε γνωστό ότι ο φιλόσοφος είναι εκείνος που πρώτος ατενίζει το Αγαθό· γι' αυτό ως **πεφωτισμένος θα πρέπει να αναλάβει το έργο της απελευθέρωσης των συνανθρώπων του με βασικό μέσο την παιδεία**. Μια παιδεία, όμως, διαφορετική απ' εκείνη που επαγγέλλονται οι σοφιστές ως εμφύτευση από το τίποτα δυνάμεων στην ανθρώπινη ψυχή, αλλά ως «ψυχής περιαγωγή», στροφή των οφθαλμών της ψυχής προς τη γνώση και προς το είναι, δηλαδή προς το Αγαθό. Η παιδεία είναι η **καθοδήγηση του στοιχείου, που ενυπάρχει μέσα στον άνθρωπο, προς την αληθινή περιοχή του όντος, που προϋποθέτει την αποκάθαρση της ψυχής από τις φαύλες επιθυμίες, πράγμα που μπορεί να συντελεσθεί από την παιδική ηλικία**. Το έργο αυτό της αποκάθαρσης και της καθοδήγησης μπορούν να το αναλάβουν μόνον οι φιλόσοφοι, που έχουν υψωθεί στην ενόραση του Αγαθού.

B2. Φασί δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφείς ἐντιθέναι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.»

- Ο Πλάτωνας σε αυτό το σημείο αποκαλύπτει την άποψη του σχετικά με την γνώση- επιστήμη. Ο Πλάτων δεν πιστεύει ότι ο άνθρωπος αποκτά τη γνώση ως πληροφορία που λαμβάνει χώρα έξωθεν, αλλά ότι την ανακαλύπτει και την παράγει μέσα του. Γι' αυτό και αυτήν την έντονα βιωματική γνωστική διαδικασία την ονομάζει συμβολικά **ανάμνησιν (σχόλιο βιβλίου, δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ)**.
- Για τον Πλάτωνα υπάρχει η **δυνατότητα για γνώση στο εσωτερικό της ψυχής**. Αν η ψυχή ενσαρκώνεται αλληπάλληλα σε πλήθος σωμάτων και στο διάστημα μεταξύ κάθε ενσάρκωσης περιπλανιέται, χωρισμένη από το σώμα, σ' έναν άλλο κόσμο ή και σε αυτό τον κόσμο, τότε «δεν υπάρχει τίποτε που να μην το έχει μάθει» (Μέν. 81c).
- Γι' αυτό είναι δυνατόν να μπορεί η ψυχή να θυμηθεί ό,τι είδε κατά την περιπλάνησή της. Όλοι μας ξέρουμε τη διαδικασία της ανάμνησης: Έχουμε μάθει πρωτύτερα κάτι, αλλά το έχουμε ξεχάσει· ξαφνικά μας έρχεται πάλι στο νου. Το να θυμηθούμε ξανά κάτι μπορεί να έχει διάφορες αιτίες: Αντιλαμβανόμαστε κάτι που είχε σχέση με αυτό που κάποτε είχαμε παρατηρήσει αλλά είχαμε λησμονήσει.
- **Σημαίνει :** Το ρήμα εδώ με αυστηρά φιλοσοφικό περιεχόμενο. Υποδηλώνεται η γνωστική διαδικασία που κάνει το μαθητή να μετέχει βιωματικά στην παιδεία, η οποία και θα τον οδηγήσει στην ανακάλυψη των αληθινών, των ουσιωδών,, των σημαινομένων.
- Με την τετραπλή επανάληψη της πρόθεσης εν- ο Σωκράτης αισθητοποιεί τον εσωτερικό, βιωματικό χαρακτήρα της γνώσης (**ἐνούσης, ἐν, ἐντιθέναι, ἐντιθέντες**).
- Επιπλέον, μέσω της αναλογίας (**«οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.»**) η γνώση στην ψυχή παρομοιάζεται με την δυνατότητα όρασης σε τυφλό άνθρωπο. Σε αυτό το σημείο υπάρχει ελαφρά ειρωνεία του Σωκράτη καθώς λέει ότι είναι σαν να ισχυρίζονται ότι τοποθετούν όραση στους τυφλούς (υπονοώντας τους σοφιστές).

B3.

- 1 - α
- 2 - γ
- 3 - β
- 4 - β
- 5 - γ

B4.α. φανόν – φάσμα, ἀνασχέσθαι- ανακωχή, περιακτέον – άξονας, τετραμμένω – ανατροπή, ἐντιθέντες – παρακαταθήκη, ἀπόλλυσι – απώλεια.

B4β. Ο Μωυσής οδήγησε τους Εβραίους στη γη της επαγγελίας (υπόσχεσης) / Ο πρωθυπουργός διατύπωσε σήμερα με διάγγελμα τις κυβερνητικές επαγγελίες.

Επιθυμεί να γίνει μεγάλος και γνωστός επιστήμονας (ειδικός) στον τομέα της βιοιατρικής/ Οι κλασικές επιστήμες (σπουδές) αποτελούν τις βάσεις δημιουργίας του δυτικού πολιτισμού.

B5. ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

1. Τόσο ο Πλάτωνας, όσο και ο Δελμούζος υποστηρίζουν ότι η γνώση προϋπάρχει στον άνθρωπο και ότι ο σκοπός της παιδείας είναι να βοηθήσει τον άνθρωπο να την ανακαλύψει. Πιο συγκεκριμένα, ο Πλάτωνας θεωρεί ότι ο άνθρωπος δεν αποκτά τη γνώση ως πληροφορία που λαμβάνει χώρα έξωθεν, αλλά ότι την ανακαλύπτει και την παράγει μέσα του. Γι' αυτό και αυτήν την έντονα βιωματική γνωστική διαδικασία την ονομάζει συμβολικά **ανάμνησιν (Φασί δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφείδς ἐντιθέσθαι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.)** - Ὁ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνούσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος). Η παιδεία θα του δώσει τη δυνατότητα να προβεί στην περιαγωγή και να πορευθεί από το σκοτάδι στο φως, δηλαδή από την άγνοια στη γνώση(σὺν ὅλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι) και πιο συγκεκριμένα στη γνώση της πραγματικής αλήθειας, του ὄντος (ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον)

Κατα αναλογία και ο Δελμούζος θεωρεί ότι η γνώση και η ψυχική καλλιέργεια προϋπάρχουν και μάλιστα τα παρομοιάζει με έναν καρπό που ωριμάζει στο εσωτερικό του ανθρώπου. (**“Η ψυχική όμως καλλιέργεια και η ελευθερία δεν έρχονται απ’ έξω, παρά είναι καρπός που ωριμάζει μέσα μας ολοένα και περισσότερο**). Η παιδεία θα τον βοηθήσει να κάνει καλύτερη την ζωή του (**“Σκοπός της να υπηρετήσει και να κάνει καλύτερη τη ζωή του ανθρώπου**), να αποκτήσει ηθικές αξίες και να γίνει άνθρωπος ελεύθερος, κατι το οποίο διασφαλίζεται μόνο με τη γνώση. (**καλλιεργημένη, πιό ηθική και πιο ελεύθερη- υψώνεται σκαλί το σκαλί προς τον ελεύθερο άνθρωπο- υψώνεται στο ιδανικό εγώ του**).

2. Και για τους δύο στοχαστές η διαδικασία κατάκτησης της γνώσης είναι δύσκολη (“άνασχέσθαι” “αδιάκοπη ατομική προσπάθεια, υψώνεται σκαλί στο σκαλί”). Επομένως μέσω της παιδείας θα μπορέσουν να ξεπεράσουν τις δυσκολίες. (Αξίζει να σημειωθεί ότι απαιτείται βέβαια και η ατομική προσπάθεια)

3. Οι αρετές της ψυχής, κατά τον Πλάτωνα, είναι όμοιες με τις αρετές του σώματος. (ἔθος καὶ ἀσκήσις:) Ο φιλόσοφος τονίζει ότι οι αρετές της ψυχής δεν προϋπάρχουν μέσα μας αλλά γεννιούνται και προάγονται μέσω του εθισμού και της άσκησης, μιας εξωτερικής δηλαδή διαδικασίας. Και ότι, αντίθετα, η διανοητική ικανότητα του ανθρώπου, η φρόνησις, αποτελεί ένα εσωτερικό δεδομένο. Η ηθική αρετή έρχεται ως αποτέλεσμα έθους και άσκησης. Ο Πλάτωνας επισημαίνει ότι ανάλογα με την μεταστροφή του ανθρώπου μπορεί η γνώση να αποβεί είτε ωφέλιμη και χρήσιμη είτε άχρηστη και βλαβερή. Γι' αυτό το λόγο, λοιπόν, η παιδεία παίζει καταλυτικό ρόλο στην ορθή μεταστροφή. (**“ὕπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὐτὸ καὶ βλαβερόν γίγνεται.**»). Παρόμοια και ο Δελμούζος τονίζει ότι δεν θα κατακτήσουν ὅλοι τα αγαθά της παιδείας στον ίδιο βαθμό (**“Στο ιδανικό αυτό μπορεί να πλησιάσει άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο, ανάλογα με τη δύναμή του”**). Η παιδεία, αλλά και η προσωπική προσπάθεια θα κρίνουν το τελικό αποτέλεσμα (**“ὅσο περισσότερο δουλεύει ο καθένας τα στοιχεία του αυτά, τόσο πιο πολύ υψώνεται στο ιδανικό εγώ του”**).

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΘΕΜΑ

Γ1.

εἰ δὲ τίς με ἐπερωτῶη· Ἦ καί, ἂν τις ἀδικῇ τὴν πόλιν, λέγεις ὡς χρῆ καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν; οὐκ ἂν φαίην· ἀλλὰ μᾶλλον λέγω ὅτι πολὺ θάττον ἂν τιμωροῖμεθα αὐτούς, εἰ μὴδὲνα ὑπάρχοιμεν ἀδικούντες· οὐδένα γὰρ ἂν ἔχοιεν σύμμαχον.

Και αν κανείς με ρωτούσε · Αλήθεια, αν κάποιος βλέπει την πόλη, λες ότι (: νομίζεις / υποστηρίζεις) πρέπει να κάνουμε ειρήνη και μαζί του; Δεν θα το έλεγα · αλλά λέω περισσότερο ότι πολύ γρηγορότερα θα τους τιμωρούσαμε (/ θα μπορούσαμε να εκδικηθούμε), αν δεν προκαλούσαμε καμιά αδικία· γιατί δεν θα είχαν κανέναν σύμμαχο.

Γ2. Στο παρόν μικροκείμενο ο Ξενοφώντας συνδέει την οικονομική ευημερία της Αθήνας με τα αγαθά της ειρήνης, αναφερόμενος στα πλεονεκτήματα της ειρήνης και τα μειονεκτήματα του πολέμου, ανατρέχοντας στο παρελθόν και την Ιστορία της πόλης.

- Η πόλη από οικονομικής άποψης κερδίζει περισσότερα την ειρήνη, καθώς παλαιότερα πολλά χρήματα εισέρχονταν στην πόλη, ενώ στον πόλεμο όλα αυτά κατασπαταλήθηκαν.
- Εξαιτίας του πολέμου έχουν μειωθεί τα έσοδα της πόλης, ενώ αντιθέτως όταν έγινε ειρήνη στη θάλασσα, τα έσοδα αυξήθηκαν, και βρίσκονταν στη διάθεση των πολιτών για να τα αξιοποιήσουν όπως ήθελαν.

Γ3.α. «πολλὰς ἐκλιπούσας καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας»:

- ἐξέλειπες
- εἰσῆεις – εἰσῆεισθα
- κατεδαπανῶ

β. «ἀλλὰ μᾶλλον λέγω ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς»:

- μάλα / μάλιστα
- ταχύ – ταχέως / τάχιστα

γ.

- τισί
- αἱ πρόσοδοι
- (ῶ) πολῖτα

Γ4.α

- ἡ εἰρήνην: β' ὄρος σύγκρισης, που εκφέρεται με ἦ + ομοιόπτωτα, (δυνάμει του συγκριτικού κερδαιώτερον, με α' ὄρο πόλεμον). Υποκείμενο στο απαρέμφατο εἶναι - ετεροπροσωπία.
- ταῦτα: Υποκείμενο στο ρήμα κριθείη, αττική σύνταξη.
- τῶν προσόδων: Γενική (ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός), διαιρετική στο πολλάς.
- ἄγειν: Τελικό απαρέμφατο, ως Υποκείμενο στο απρόσωπο χρή (με υποκείμενο ἡμᾶς -ετεροπροσωπία).

β. «ἀνενεχθέντα»:

- Κατηγορηματική μετοχή.
- ως κατηγορηματικός προσδιορισμός στο Αντικείμενο χρήματα του ρήματος εὔρησει / ἡ συνημμένη μετοχή στο Αντικείμενο του ρήματος εὔρησει. Το ρήμα, εν προκειμένω, λειτουργεί ως γνώσης ἢ μάθησης.

γ. «πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη»:

- Δευτερεύουσα ονοματική Πλάγια Ερωτηματική πρόταση.
- που λειτουργεί ως αντικείμενο στο γνωστικό ρήμα οὐκ οἶδα.

«ὡς χρή καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν»:

- Δευτερεύουσα ονοματική Ειδική πρόταση.
- που λειτουργεί ως αντικείμενο στο λεκτικό ρήμα λέγεις.